

Vil ha ny kjeveortoped

Helge Årtun (68) har vært kjeveortoped i 35 år på Tynset i Hedmark. Men nå slutter han. Kjeveortopeden brenner for sitt fag, og sitt distrikt, og håper at en ung kjeveortoped kommer og overtar praksisen.

Se her! Alt ligger til rette for at en ny kjeveortoped kan begynne og arbeide i min klinikk. Vedkommende kan trappe opp, mens jeg trapper ned, sier Årtun.

Vi møter ham i klinikken som han har drevet i underetasjen i sin privatbolig noen hundre meter utenfor Tynset sentrum i Nord-Østerdal. Der har han tre tannlegestoler og en velrennomert praksis.

– Jeg har om lag 20 kjeveortopediske pasienter igjen. Disse blir jeg ferdig med innen neste sommer. Årtun sluttet med andre ord å ta imot nye kjeveortopediske pasienter for noen år siden.

– Hvem gir tannregulering til ungdommene fra ditt distrikt nå?

– Pasientene må reise bortimot 19 mil en vei for å komme til nærmeste kjeveortoped i sitt fylke, det vil si Elverum. Noen bruker også kjeveortoped i Hamar som er enda lengre unna. Pasientene fra Sør-Trøndelag reiser til kjeveortoped i Trondheim.

Folk synes det er veldig langt å reise

– Mange unger må ha følge av sine foreldre. Dermed bruker de hele dagen på en behandling hos kjeveortoped i byen.

Årtun har tatt imot pasienter fra alle kommunene nord i Hedmark, i tillegg til Roros og Ålen i Sør-Trøndelag, et stort geografisk område, gjerne kalt fjellregionen.

– Jeg har hørt at mange savner tilbudet de har hatt på Tynset i 35 år. Etter så lang tid er det blitt en selvfølge for befolkningen å ha kjeveortoped, sier han.

Kjeveortoped Helge Årtun på Tynset venter på ny kjeveortoped.

Årtun håper fremtiden ikke blir som tiden før han begynte, da det ikke var kjeveortoped i denne delen av landet.

– Jeg blir veldig glad på befolkningens vegne, om jeg kan få en kjeveortoped hit til Tynset, helst innen ett år. Men jeg kan være tålmodig og vente til en tannlege blir ferdig med sin etterutdannelse, understreker Årtun.

Etterutdanningen som kjeveortoped tar tre år, og når den tid kommer, regner Årtun med at han fortsatt driver som allmenntannlege et par dager i uka.

– Hvis vi får en kjeveortoped til Nord-Østerdal, vil helt sikkert pasientene ønske vedkommende velkommen og begynne her i stedet for å reise til Elverum, Hamar eller Trondheim.

Kjeveortoped

Helge Årtun er opprinnelig fra Bergen, oppvokst for det meste på Lillestrøm utenfor Oslo og utdannet tannlege i Scotland. Han arbeidet som tannlege i den offentlige tannhelsetjenesten i Skedsmo kommune noen år. Deretter tok han spesialistutdanningen

i kjeveortopedi og reiste til fjellbygda Tynset for å starte klinikk som kjeveortoped i 1978.

Han gjorde den gang stikk motsatt av trenden i tiden. Han flyttet fra sentrale strøk til landsbygda.

– Jeg kjente distriktet som jeg kom til, fordi jeg har slektninger i nabobygda Tolga og hadde vært på besøk mange ganger. Jeg bestemte meg tidlig for å flytte til Nord-Østerdal.

Årtun var på en måte en gründer som tannlege.

– Da jeg skulle starte min praksis som kjeveortoped, fikk jeg ikke hjelp til noe. Jeg måtte gjøre alt selv. Nå er derimot alt klart for en arvtaker.

Den erfarne kjeveortoped ser for seg flere muligheter.

– Om en kjeveortoped ønsker, kan vedkommende leie seg inn i min klinikk, uten å investere og uten å få etableringskostnader. Vedkommende kan starte med å ta imot pasienter, og åpne opp for så mange som ønskelig etter hvert. Så ser vi tiden an.

Helge Årtun ser heller ikke bort fra at det kan være nyttig for en nyutdannet

kjeveortoped å ha en erfaren kollega å arbeide sammen med i begynnelsen. Selv om Årtun er i ferd med å runde av sin yrkesaktive karriere som kjeveortoped, kan han tilby vedkommende å være i klinikken litt hver dag.

– Hvis den nye kjeveortopeden trives, kan vedkommende enten kjøpe klinikken eller leie seg inn i moderne lokaler i Tynset sentrum og starte for seg selv.

Fagmiljø

Selv om Årtun er den eneste kjeveortopeden i sin del av landet, er det mange tannleger på Tynset.

– Jeg har hatt et godt forhold til alle. I spesielle tilfeller stiller vi opp og hjelper hverandre, sier Årtun.

Han har alltid hatt en tannpleier i sin klinikk.

Oppdatert fagkunnskap er ikke noe problem, selv om han holder til i Nord-Østerdal. Årtun har deltatt på kurs og faglige møter i Norge og i utlandet på lik linje med sine kolleger.

Glede

Årtun ser tilbake på 35 år som kjeveortoped med glede på et forholdsvis lite sted.

– Disse årene har vært veldig fine. Her er det veldig god tannhelse blant barn og ungdom, understreker han.

Hedmark fylke er kåret til best i Norge på tannhelse for barn og ungdom i flere år.

– Tannhelsetjenesten arbeider mye forebyggende her. Det har jeg også gjort med mine pasienter. Hver enkelt pasient er blitt fortalt detaljert om renhold av tennene og anbefalt skylling med fluor hver kveld.

– De fleste av mine pasienter har vært i alderen fra 13 til 15 år og fått aktiv behandling i ett år og åtte måneder i gjennomsnitt.

– Jeg har tatt imot mellom 105 og 149 pasienter i min praksis som kjeveortoped hvert år. Omtrent slik er behovet nå også. Det betyr at en ny kjeveortoped kan tjene bra i sin praksis på Tynset.

Årtun har vært kjeveortoped tre og en halv dag i uka og arbeidet som vanlig tannlege resten av tiden. Selv om han slutter som kjeveortoped, legger han ikke boret på hylla.

– Jeg ser for meg å arbeide som vanlig tannlege halvannen dag i uka i flere år framover.

By og land

Trenden i tiden er at tannlegene kommer fra en by og at de vil bo i by, gjerne der hvor de kommer fra. Når et lite sted får ansatt en tannlege som har vokst opp i byen, ønsker vedkommende ofte å flytte tilbake til sin hjemby. Forskjellen mellom by og land forsterker seg for tannlegespesialister som for eksempel kjeveortopeder.

– Hva må gjøres for å skaffe folk i distriktene kjeveortoped?

– Kanskje kommunene kan gå sammen om å betale videreutdanning til tannleger som allerede arbeider på stedet. Jeg tror en slik støtte vil være en veldig god gulrot. Kanskje kan kommunene også skaffe hus eller leilighet og legge til rette for klinikken, spesielt for tannleger som er nyinnflyttet.

Mye frisk luft

Årtun er friluftsmann og stortrives på Tynset, hvor han kan spenne på seg skiene rett utenfor klinikkdøra og gå til toppen av fjellet i løpet av et par timer. Da vi møtte ham, hadde han vært på rypejakt fra morgen til kveld dagen i forveien. Jakt, fiske, fjellturer og annet friluftsliv er noe av det han setter mest pris på ved å bo på et slikt sted.

Samtidig legger han vekt på at Tynset har et godt sykehus, gode skoler, senest i høst åpnet en ny, stor videregående skole som han kan se fra sitt klinikkvindu. Snart får Tynset Helsearkivet for hele Norge. Det meste innen service, med butikker og håndverkere, finnes innen to kilometers omkrets. Lettvint. Tynset kan slik sett være et eksempel på hvordan ting ligger til rette på et lite sted med noen tusen innbyggere.

Byens pulserende liv kan han derimot ikke lokke med. Etter klokka fem

om ettermiddagen er det svært lite folkeliv å se i gatene.

– Hvordan har utviklingen i ditt fag som kjeveortoped vært de 35 årene du har drevet?

– Faget har hatt en fin utvikling på den tekniske siden. Festene på tennene, bånd og bruer er mye bedre nå enn de var da jeg begynte. Dette har forenklet hverdagen, både til oss kjeveortopeder og pasientene. Det er blitt lettere å få til de resultatene vi ønsker, slik at barn og ungdom får et godt og pent tannsett.

– Jeg har ikke hatt vanskeligheter med noen av mine pasienter opp gjennom årene. De aller fleste har vært motiverte for behandling, noe som er helt avgjørende for å få til et godt resultat.

Årtun har tatt imot til sammen 6527 pasienter, inkludert både de han har hjulpet som kjeveortoped og som vanlig tannlege. En epoke er over. Og den neste kan begynne.

– Jeg ønsker en ny kjeveortoped velkommen til Tynset, sier Helge Årtun.

Mangler kjeveortopeder

– Det er kjempesynd at Nord-Østerdal og Kongsvinger ikke har kjeveortoped, sier fylkestannlege Claes T. Næsheim i Hedmark.

I andre deler av dette fylket er det derimot to kjeveortopeder både i Hamar og Elverum.

– Normen til sentrale myndigheter er at det skal være en kjeveortoped for 30.000 innbygger i gjennomsnitt. I Hedmark skal vi ut fra denne normen ha til sammen seks kjeveortopeder.

I Oppland er rekruttering av kjeveortopeder også vanskelig. Dette fylket har fem stillinger på henholdsvis Lillehammer, Gjøvik, Gran og i Valdres.

– Vi i fylkeskommunen betaler lønnen til en tannlege som videreutdanner seg for å bli kjeveortoped, sier fylkestannlege Bjørn Ellingsæter i Oppland fylkeskommune. Dette gjøres for å få en ny kjeveortoped på Gjøvik.

*Tekst og foto:
Harald Vingelsgaard*